

Nowa podstawa programowa dla szkół podstawowych

MATERIAŁY SZKOLENIOWE

JĘZYK KASZUBSKI

Wstęp

W prezentowanych materiałach łączymy wiedzę z pedagogiki, psychologii rozwojowej oraz kognitywistyki, aby pokazać, jakie mechanizmy faktycznie wspierają proces uczenia się. Szczególny nacisk kładziemy na konieczność stosowania metod dydaktycznych o potwierdzonej skuteczności, w tym takich, które rozwijają u uczniów strategie metapoznawcze i samoregulację – jedno z najlepiej udokumentowanych i najskuteczniejszych interwencji edukacyjnych.

Realizacja nowych podstaw programowych w każdym z przedmiotów powinna opierać się na ustaleniach współczesnej psychologii poznawczej, wskazujących na wysoką efektywność takich metod, jak umiejętnie udzielana informacja zwrotna, przywoływanie z pamięci (*retrieval practice*), przeplatanie (*interleaving*) czy uczenie się w odpowiednich odstępach czasu (*spaced practice*). Ich systematyczne stosowanie znacząco zwiększa trwałość i jakość przyswajanej wiedzy.

Ważnym uzupełnieniem niniejszych materiałów jest *Przewodnik po strategiach edukacyjnych*, który w przystępny sposób porządkuje najskuteczniejsze, oparte na dowodach rozwiązania dydaktyczne.

Zespół IBE PIB

Zachęcamy do korzystania z *Przewodnika*:

Autorzy: Justyna Pomierska, Ewa Andrzejewska

Opracowanie redakcyjne: Monika Pianowska

Skład: Wojciech Maciejczyk

Okładka i makieta: Anna Nowak

Materiał przygotowany przez Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy w ramach zadania: „Tworzenie, aktualizacja i monitoring podstaw programowych oraz innych kluczowych regulacji systemu oświaty”, finansowanego ze środków Ministerstwa Edukacji Narodowej na podstawie umowy nr MEN/2025/DIR/89 z dnia 30 stycznia 2025 roku.

Copyright© Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy

www.ibe.edu.pl | Warszawa 2026

Spòdlowô wiédzô ò nowim pòspòdlim do kaszëbsczégò jãzëka w spòdleczny szkòle

Podstawowa wiedza o nowej podstawie programowej do języka kaszubskiego w szkole podstawowej

1. Kierunki zmian dla przedmiotu język kaszubski

- Kształtowanie kompetencji językowych na materiale nauczania zaczerpniętym zarówno ze współczesności, jak i z tradycji.
- Zwiększenie nacisku na konwersację (na lekcji i poza klasą szkolną), aranżowanie sytuacji użycia języka kaszubskiego w ramach spotkań, warsztatów, wyjazdów itp.
- Czytanie tekstów literackich i publicystycznych pozwalające na poznanie zarówno tradycji, jak i współczesnego piśmiennictwa Kaszubów w celu przygotowania ucznia do udziału w kulturze w życiu pozaszkolnym, w tym recepcja utworu literackiego i polemika medialna.
- Zwiększenie czasu (współ)pracy w zespołach projektowych (klasowych, międzyklasowych, międzyszkolnych) w połączeniu z działalnością środowiskową.
- Kształtowanie postawy aktywnego członka współczesnej społeczności kaszubskiej poprzez udział w ważnych wydarzeniach lokalnych i regionalnych.

Punktem odniesienia nowej reformy jest [Profil absolwenta i absolwentki](#).

Projekty nowych podstaw programowych zostały opublikowane
w Dz.U. 2026 poz. 378.

- I etap edukacyjny (klasy I–III) – Edukacja wczesnoszkolna (s. 44 i dalej na s. 54–56),
- II etap edukacyjny (klasy IV–VIII) – Język regionalny – język kaszubski (s. 332–342).

#OdPodstaw: Język kaszubski. Webinar przygotowany przez Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy

2. Koncepcja Reformy26. Kompas Jutra

Przede wszystkim trzeba zrozumieć podstawowe pojęcia i terminy: kompetencje fundamentalne i przekrojowe, sprawczość oraz doświadczenia edukacyjne.

Kompetencje fundamentalne to kompetencje językowe, matematyczne, cyfrowe, ruchowe. Rozwijanie (ustawiczne) kompetencji fundamentalnych jest zadaniem wszystkich nauczycieli.

Kompetencje przekrojowe zostały uporządkowane w grupach:

- **poznawcze:** rozwiązywanie problemów, krytyczne myślenie, kreatywne myślenie,
- **społeczne:** współpraca, dbanie o innych,
- **osobiste:** kierowanie sobą, dbanie o siebie.

Rozwój kompetencji fundamentalnych i przekrojowych na lekcjach kaszubskiego przebiega jednocześnie w dwóch dopełniających się obszarach: nauki języka (konwersacja, odbiór tekstów i tworzenie wypowiedzi, praktyczna gramatyka) i konstruowania wiedzy o języku i kulturze kaszubskiej rozumianej jako dziedzictwo materialne i niematerialne Kaszubów. Rozwój kompetencji przekrojowych ma prowadzić nie tylko do zachowania dziedzictwa kulturowego Europy i tożsamości regionów, ale i myślenia o przyszłości. W procesie edukacji młodzi ludzie powinni być przygotowani do budowania społeczeństwa, w którym obywatele potrafią prowadzić dialog mimo różnic, czują się odpowiedzialni za dobro wspólne i angażują się w działania na rzecz wspólnoty. Proces uczenia się w szkole jest powiązany ze środowiskiem zewnętrznym. Zasadniczym elementem edukacji kaszubskiej jest branie odpowiedzialności za własne działania oraz ich wpływ na samego siebie, innych ludzi i świat.

Sprawczość – wielokrotne użycie tego słowa w dokumentach oświatowych ma przypominać, na czym polega Reforma26, a **ma wzmocnić podmiotowość ucznia**. Proces dydaktyczny (lekcja, cykl lekcji, program nauczania itd.) powinien być tak skonstruowany, aby uczeń co rusz uświadamiał sobie, że ma wpływ na realia życia: 1) jego zaangażowanie w proces uczenia się przekłada się jego wiedzę i umiejętności, 2) jego osobisty rozwój przyczynia się do rozwoju wspólnoty (zespołu, klasy, szkoły, rodziny, wspólnoty lokalnej, regionalnej itp.), 3) przynależąc do danej grupy, jest za nią odpowiedzialny.

Rozwojowi sprawczości sprzyjać będą:

1. Stwarzanie uczniom możliwości wyboru i decydowania, np. o tematach zajęć, wyborze lektury, sposobie działań twórczych, warunkach realizacji zadań, formach pracy itp.

2. Aranżowanie sytuacji, w których uczniowie wyznaczają cele, dobierają sposoby rozwiązywania problemu, samodzielnie weryfikują działanie swoje i zespołu.
3. Praca w grupach, gdzie odpowiedzialność i rola są rozkładane na wszystkich członków zespołu (np. poprzez losowanie zadań, rotację ról).
4. Realizacja projektów, doświadczeń edukacyjnych, tygodnia projektowego oraz rozwiązywanie bieżących problemów.
5. Udzielanie i przyjmowanie informacji zwrotnej oraz wdrażanie praktyk pracy z błędem (korygowanie, poprawianie, uczenie cierpliwości i wytrwałości).
6. Stwarzanie warunków (czas i miejsce) do samokształcenia i samooceny.
7. Zapewnienie każdej uczennicy i każdemu uczniowi szansy na przeżycie sukcesu i doświadczenie indywidualnej oraz wspólnotowej mocy sprawczej.

Aby zwiększyć poczucie sprawczości, podstawa programowa wprowadza na II etapie (klasy IV–VI i VII–VIII) wykaz działań, których uczeń musi się podjąć, przeprowadzić je lub przeżyć (samodzielnie lub w grupie). **Doświadczenia edukacyjne** to celowo zaplanowane aktywności i sytuacje (np. projekty, wycieczki, praca w grupach), które wykraczają poza ramy tradycyjnych lekcji, a ich realizacja ma pomóc uczniom w głębszym rozumieniu wiedzy poprzez praktykę i budowanie więzi ze społecznością.

3. Konsekwencje dla praktyki dydaktycznej wynikające z rosnącego znaczenia komunikacji i interakcji w nauczaniu języka kaszubskiego

Reforma²⁶ zmienia dotychczasową praktykę czytelniczą w nauczaniu języka kaszubskiego, tzn. równoważy czytanie literatury i tekstów publicystycznych oraz zwiększa różnorodność wyboru lektur przy jednoczesnym uszczupleniu listy tytułów obowiązkowych. „Nowe” kładzie nacisk na użycie języka kaszubskiego w szkole i poza szkołą oraz uczenie się przez doświadczanie.

UWAGA: Język kaszubski nie realizuje kompleksowo edukacji regionalnej (przyrodniczej, historycznej, kulturowej, obywatelskiej), którą uwzględniają inne przedmioty szkolne.

Profil absolwenta i absolwentki. Podstawa programowa wyraża optymalny poziom rozwoju kompetencji u większości uczniów i jest bazą dla kontynuacji edukacji kaszubskiej w szkole ponadpodstawowej. Pożądany poziom kompetencji językowych i przekrojowych absolwenta szkoły podstawowej – bez względu na indywidualne i środowiskowe warunki edukacji – wyznaczają zapisy dla etapu VII–VIII. Wymagania szczegółowe sformułowane w języku efektów

uczenia się wyrażają zakładany rezultat, ale dla rozwoju ucznia ważniejszy od końcowego wyniku jest sam proces uczenia się. To naturalne, że w różnych warunkach środowiskowych poszczególne komponenty edukacji kaszubskiej – językowa, tożsamościowa, kulturowa i obywatelska – nie zostaną zrealizowane tak samo.

1. Edukacja językowa. Język służy do komunikacji i poznawania świata, jest narzędziem uczestnictwa w kulturze. Uczniom należy stwarzać okoliczności rozmowy po kaszubsku nie tylko z nauczycielem, ale także między sobą i z innymi ludźmi. Edukacja szkolna powinna przysposobić uczniów do używania języka kaszubskiego poza szkołą: ***Pò kaszëbskù bënë i bütën!***

Uczenie się kaszubszczyzny literackiej (odmiana staranna, skodyfikowana, ukształtowana w toku rozwoju piśmiennictwa kaszubskiego) odbywa się z poszanowaniem wciąż jeszcze żywych gwar kaszubskich.

2. Edukacja tożsamościowa. Absolwent szkoły podstawowej, kończąc naukę, miałby być przygotowany do udziału w szeroko rozumianej kulturze i w życiu społecznym wspólnoty lokalnej (miasto/wieś, powiat), regionalnej (subregiony, Kaszuby, Pomorze), narodowej i międzynarodowej (Kaszubi a inne mniejszości etniczne, Kaszubi wobec narodów Europy). My, Kaszubi, jesteśmy odpowiedzialni za naszą przyszłość.

3. Edukacja kulturowa. Ważne jest odnoszenie się zarówno do tradycji (literackiej i kulturowej), jak i do współczesnych tekstów (literackie, publicystyczne, teksty kultury) oraz do doświadczeń szkolnych i pozaszkolnych uczniów. **Doświadczenie kultury** poszerza horyzonty poznawcze, rozwija poczucie estetyczne, daje poczucie przynależności do wspólnoty (co jest fundamentalne dla rozwoju indywidualnego i społecznego), kształtuje tożsamość i buduje więzi społeczne oraz uczy empatii i rozumienia różnic między ludźmi. **Analiza dzieła literackiego** ma wyrobić nawyk czytania w dorosłym życiu.

4. Edukacja obywatelska. Nauczyciel stwarza warunki i zachęca uczniów do aktywności kulturowej i angażowania się w życie społeczne, inspirowanie rozwój ich zdolności do współpracy (również międzypokoleniowej), czemu mają służyć praca w grupach i metoda projektu. Poprzez przyjmowanie różnych ról w zespole i udział w przedsięwzięciach lokalnych i regionalnych (doświadczenia edukacyjne) uczeń nabiera ogłady (językowej i kulturowej), kształtuje się jego samoświadomość, szacunek dla przeszłości, poczucie odpowiedzialności za przyszłość Kaszub i Kaszubów, poszanowanie woli i perspektyw innych oraz umiejętność tworzenia i podtrzymywania relacji międzyludzkich. **Wyjście w teren** najlepiej realizuje główny cel przedmiotu: pozwala zanurzyć język w kulturze i w naturalnej sytuacji obyczajowej (nawet jeśli wymaga ona zaaranżowania konkretnej sytuacji, np. zakupów w sklepie). Wychodząc poza

budynek szkoły, uczeń najlepiej poznaje środowisko lokalne (historię, geografię czy przyrodę), a spotykając się z wybranymi przedstawicielami kultury kaszubskiej lub kaszubskiego ruchu regionalnego, kształtuje swoją tożsamość. **Doświadczenia edukacyjne** aranżują sytuacje kształcenia sprawności językowej, weryfikacji wiedzy i umiejętności ćwiczonych w klasie oraz dają poczucie **sprawczości** (osobistej i zespołowej).

Cele nauki. Zaproponowane zapisy mają charakter porządkowy, w praktyce dydaktycznej naturalne jest przenikanie i (po)wiązanie efektów uczenia się z różnych obszarów. Są to:

1. Rozumienie wypowiedzi ustnych i pisemnych.
2. Tworzenie wypowiedzi ustnych i pisemnych.
3. Odbiór i interpretacja dzieł literackich oraz innych tekstów kultury.
4. Poznawanie dziedzictwa kulturowego Kaszubów z uwzględnieniem historii, geografii i przyrody.
5. Uczestniczenie w kulturze regionu.
6. Kształtowanie postawy szacunku i odpowiedzialności za dziedzictwo kulturowe regionu.

Kolejność punktów nie wyznacza hierarchii celów. Lekcje należy projektować **pod kątem tematycznym** i ukierunkowywać na pobudzanie aktywności językowej uczniów, ponieważ **nadrzędnym długofalowym zadaniem kaszubskiej edukacji językowej jest przywrócenie Kaszubom *rodny mòwë* w codziennym użyciu**. Można przeciwdziałać skutkom zaprzestania przekazu międzypokoleniowego poprzez wzmocnienie transferu języka w nauczaniu szkolnym i w różnych sferach życia publicznego; w praktyce to dziś przede wszystkim szeroko rozumiana kultura (muzyka, literatura, media, instytucje kultury, instytucje samorządowe czy inicjatywy lokalnej społeczności).

4. Wolność i odpowiedzialność kaszubisty

Zapisy podstawy programowej w każdym dziale wskazują konkretny i mierzalny efekt uczenia się. Pokazują nauczycielowi kierunek rozwoju kompetencji językowych i poznawczych ucznia. Nie ograniczają autonomii ucznia i nauczyciela: **zapis konkretny, ale niedookreślony, daje możliwość właściwego projektowania procesu dydaktycznego w niejednakowych warunkach nauczania**. Podstawa programowa uwzględnia zróżnicowane poziomy zaawansowania kompetencji językowych i kulturowych uczniów, umożliwiając indywidualne podejście, tzn. daje nauczycielowi dość dużą swobodę w układaniu programu nauczania w miejscowych realiach. Nauczyciel planuje temat i problem lekcji, dobiera sposób komunikacji i lekturę, wybiera formę wypowiedzi uczniowskiej (ustna czy pisemna, opowiadanie czy opis, samodzielnie czy w grupie projektowej, w klasie czy poza klasą szkolną, związane

z doświadczeniem ucznia czy z lekturą itp.) i stopień trudności (i objętości) wypowiedzi. Organizuje proces uczenia się z uwzględnianiem podmiotowości ucznia (wzmocnia jego poczucie sprawczości) i warunków środowiskowych, włączając w to dobór podręcznika, materiałów dydaktycznych, form i metod pracy itp.

Za dobór skutecznych i odpowiednich sposobów osiągnięcia zamierzonych celów w różnych warunkach realizacji odpowiedzialny jest nauczyciel, ale sprzymierzeńcami kaszubisty muszą być oprócz rodziców inni nauczyciele w szkole i władze (szkolne, samorządowe, powiatowe itd.). Podstawa programowa zawiera **jednoznaczne wskazania do realizacji doświadczeń edukacyjnych**, które wymagają wyjścia poza budynek szkolny – do muzeum czy innej instytucji kultury – co wymaga właściwej organizacji w planie zajęć ucznia. **Budowanie życzliwej atmosfery wokół nauczania języka kaszubskiego** jest warunkiem koniecznym skuteczności pracy ucznia i nauczyciela.

5. Struktura podstawy programowej dla przedmiotu język kaszubski

Konstruowanie wiedzy i kształcenie umiejętności uwzględnia stopniowe nabieranie wprawy: **wymagania szczegółowe dotyczące wiedzy i umiejętności** przypisane absolwentowi klasy VIII mają swój częściowy (etapowy) odpowiednik na koniec II etapu edukacyjnego (klasy IV–VI), zaś wymagania z etapu II – w edukacji wczesnoszkolnej. W każdej indywidualnej sytuacji uczeń przechodzi stopniowo **od umiejętności** (działania wykonywane z pomocą nauczyciela i innych uczniów) **do sprawności** (dobrze wyćwiczone i opanowane czynności językowe oraz adekwatne zachowania społeczne). Dalsza edukacja i sprzyjające środowisko pozaszkolne doprowadzić może do wyrobienia **nawyków** (działania sprawne, szybkie, wręcz zautomatyzowane).

Etap nauczania	Ogólny zarys podstawy programowej do języka kaszubskiego od przedszkola do klasy VIII
Etap przedszkolny	Dziecko uczy się przez zabawę. Osluchuje się z językiem (konwersacja, opowieść, tekst czytany), reaguje na znane słowa i zwroty, wykonuje proste polecenia wypowiedziane po kaszubsku. W naturalny sposób używa wyrażen związanych z codziennymi czynnościami, powtarza rymowanki i wierszyki, śpiewa piosenki, płąsa i uczestniczy w grach językowych. Tworzy prace plastyczne inspirowane tradycją. Bierze udział w wydarzeniach związanych z kulturą kaszubską.

Etap nauczania	Ogólny zarys podstawy programowej do języka kaszubskiego od przedszkola do klasy VIII
Etap I (klasy I–III)	1. Komunikacja. 2. Odkrywanie i używanie języka. 3. Świadomość językowa, w tym wiedza o języku; w tym zakresie rozwijanie zasobu słownictwa w wybranych kręgach tematycznych, podstawy kultury języka kaszubskiego (poprawność gramatyczna w związku rzeczownika z przymiotnikiem, używanie czasownika) i elementarne zasady ortografii. 4. Kultura i tożsamość.
Etap II (klasy IV–VI)	1. Słuchanie wypowiedzi w języku kaszubskim. 2. Czytanie w języku kaszubskim. 3. Tworzenie wypowiedzi ustnych w języku kaszubskim.
Etap II ¹ (klasy VII–VIII)	4. Tworzenie wypowiedzi pisemnych w języku kaszubskim. 5. Przetwarzanie wypowiedzi ustnych i pisemnych. 6. Rozwijanie zasobu słownictwa w języku kaszubskim. 7. Rozwijanie umiejętności gramatycznych. 8. Odbiór i interpretacja dzieł literackich oraz innych tekstów kultury. 9. Poznawanie dziedzictwa kulturowego Kaszubów z uwzględnieniem historii, geografii i przyrody.

6. Wskazówki dydaktyczne

Podział na działy w podstawie programowej wraca do tradycyjnego ujęcia opisu nauczania sprawności receptywnych, produktywnych i mediacji (1–5) z wyodrębnieniem słownictwa (6) i gramatyki (7) jako konstruktorów wypowiedzi. Dla przejrzystości zapisów w oddzielnych działach uporządkowano wymagania szczegółowe związane z kształceniem kompetencji literackich (8) i kulturowych (9). W praktyce dydaktycznej naturalne jest przenikanie i (po)wiązanie wymagań z różnych obszarów w działaniach zogniskowanych pod kątem tematycznym i ukierunkowanych na pobudzanie aktywności językowej i kulturowej uczniów.

- Komunikacja na lekcji, a nierzadko i też w innych kontaktach nauczyciel–uczeń (1–4), jest prymarnie kaszubskojęzyczna, co nie wyklucza udziału języka polskiego w konstruowaniu wiedzy (5).
- Poszerzanie zasobu słownictwa odbywa się systematycznie i w kontekście tematycznym z wykorzystaniem metod: pokaż, co to jest; wyjaśnij, co to znaczy (parafraza, eksplikacja); powiedz to samo inaczej (synonimy i antonimy); zanalizuj strukturę i pochodzenie wyrazu

¹ Oba przedziały (klasy VII–VIII) to etap drugi według zapisów PP (s. 42).

(tylko dla wyrazów o przejrzystej budowie); opisz użycie wyrazu w zdaniu (z wykorzystaniem kompetencji gramatycznych); domyśl się znaczenia wyrazu na podstawie jego sąsiedztwa; znajdź miejsce wyrazu w jego w systemie słownikowym/polu semantycznym; zapamiętaj znaczenie wyrazu.

- Tworzenie wypowiedzi pisemnych służy zarejestrowaniu informacji (notatka z lekcji) oraz wspiera ćwiczenie i utrwalanie poznanych struktur językowych.
- Nauka gramatyki jest podporządkowana pragmatyce językowej. Zagadnienia związane z wymową, ortografią, budową słowotwórczą wyrazów, odmianą wyrazów itp. muszą być traktowane funkcjonalnie i wdrażane bez skomplikowanego komentarza gramatycznego. Uczeń poznaje prawidłowości systemu językowego zawsze na bazie obserwacji wyrażen językowych i zdań (mówionych czy zapisanych). Zadaniem nauczyciela jest przygotowanie odpowiedniego materiału do obserwacji.
- Dzieło literackie to nie czytanką – obcowanie z literaturą ma być przeżyciem estetycznym. Jednak czytając literaturę, można kwestie języka i kultury ująć kompleksowo: teksty wzbogacają zasób słownictwa i struktur składniowych, poznawane treści utworów, jak i znajomość ich twórców dopełniają wiedzę o dziedzictwie kulturowym Kaszubów.
- Lista lektur ogranicza się do wykazu utworów (lub gatunków) obowiązkowych, co nie ogranicza czytania przez nauczyciela i uczniów innych tekstów.

KLASY IV–VI

Lista zawiera cztery konkretne wiersze. Wybór utworów dostosowany do możliwości percepcyjnych ucznia wprowadza go w kaszubską tradycję literacką, co uzupełnia rozdział III z „Remusa”. Zrównoważono prozę nierealistyczną i realistyczną: legendy i bajki (dwa zbiory, utwory do wyboru) oraz opowiadania o tematyce bliskiej doświadczeniu ucznia, przy czym wybór pozostawiono uczącym się (ze wskazanych autorów: Mamelski, Stanulewicz, Drzeżdżon).

KLASY VII–VIII

Jako obowiązkową wymieniono twórczość następujących poetów: Heyke, Karnowski, Sędzicki, Trepczyk i Labuda, ale wybór wierszy pozostawiono nauczycielom i uczniom. Wskazano fragmenty z prozy Derdowskiego, Drzeżdżona i Jankego, fragmenty z dwóch rozdziałów „Remusa” i fragment z komiksu „Szczeniã Swiãców”. Z literatury współczesnej podano tylko rozdziały z powieści „Pòd òkã Jastrë”, wybór pozostałych tekstów z uwzględnieniem gatunku literackiego (co powiązane jest z realizacją efektów działu 8.) pozostawiono uczącym się.

Czytanie literatury kaszubskiej w szkole podstawowej zasadniczo wykorzystuje kompetencje czytelnicze ucznia nabyte na języku polskim: 1) w analizie poezji: kreacja podmiotu lirycznego, struktura wiersza, główna myśl utworu i za pomocą jakich środków artystycznego wyrazu przekazana, artyzm wiersza; 2) w analizie prozy: świat przedstawiony, narrator i sposoby budowania narracji, artyzm utworu. Lektura dzieł kaszubskich osadza je też w szeroko rozumianym kaszubskim kontekście kulturowym (środowisko przyrodnicze, tradycja, historia itp.).

Lista kontrolna

1. Zaznacz słowa klucze we fragmencie dotyczącym kierunków zmian dla przedmiotu język kaszubski w szkole podstawowej. Swój wybór porównaj z wyborami innych osób w grupie, a następnie, podczas dyskusji, uzasadnij ich znaczenie w kontekście praktyki dydaktycznej.
2. Opisz obszary kompetencji fundamentalnych i przekrojowych wyróżnione w podstawie programowej Reforma26 i wyjaśnij je w odniesieniu do nauki języka kaszubskiego.
3. Do jakich aspektów sprawczości nawiązują poniższe wypowiedzi? Przyporządkuj:

poczucie przynależności do wspólnoty	„Mogę i potrafię rozwiązać dany problem”, „Dam sobie radę, nawet jeśli popełnię błędy”.
nastawienie na rozwój	„Wyznaczam sobie cele i wytrwale dążę do ich realizacji”.
przekonanie o własnej skuteczności	„Jestem częścią grupy, która mnie rozumie i docenia, wnoszę wkład w rozwój tej grupy”.
samorealizacja	„Wiem, że mogę być coraz lepszy/lepsza w tym, co robię, nie boję się nowych wyzwań, chcę się rozwijać, doskonalić”.

(Na podstawie: „Profil absolwenta i absolwentki. Droga do zmian w edukacji”, www.gov.pl).

Podaj konkretne przykłady, jak nauczyciel na lekcjach języka kaszubskiego może stwarzać warunki wspierające rozwój sprawczości.

4. Wskaż i wyjaśnij cztery obszary różnicowania na lekcjach języka kaszubskiego.
5. Zdefiniuj „doświadczenie edukacyjne”, wymieniając jego kluczowe elementy. Podaj i opisz przykład doświadczenia edukacyjnego na przedmiocie język kaszubski.
6. Jakie komponenty można wyróżnić w edukacji kaszubskiej i co one obejmują?
7. Wyjaśnij związek między celami językowymi a nauką o kulturze w nauczaniu języka kaszubskiego. Zilustruj to na wybranym przykładzie.
8. Wymień konsekwencje dla praktyki dydaktycznej wynikające z pierwszorzędnego znaczenia komunikacji i interakcji w nauczaniu języka kaszubskiego: *Pò kaszëbskù bënë i bütën!*
9. Przedstaw cele pracy z tekstami estetycznymi (literatura, filmy, obrazy).
10. Przedyskutuj w grupie listę lektur dla II poziomu edukacyjnego. Wskaż i uzasadnij swoje preferencje w zakresie tekstów do wyboru.

11. Wymień obszary autonomii ucznia i nauczyciela.
12. Wybierz przykładowe wymaganie szczegółowe w zakresie wiedzy i umiejętności zapisane w programie i zaplanuj działania na lekcji, które prowadzą do jego osiągnięcia. Zaproponuj odpowiednią do uwarunkowań nauczania formę ewaluacji i informacji zwrotnej dla ucznia.
13. Przeanalizuj rozdział z podręcznika i opisz, jaki model nauczania gramatyki leży u podstaw ćwiczeń i zadań. Oceń ich koncepcję w odniesieniu do określonej, wybranej grupy uczniów. Zaproponuj, jeśli uważasz za potrzebne, modyfikacje uwzględniające zapisy w nowej podstawie programowej.
14. Zaobserwuj lekcję języka kaszubskiego i zanotuj udział procentowy wypowiedzi nauczyciela i uczniów. Przeanalizuj język stosowany na lekcji i wskaż możliwości zwiększenia interakcji na lekcjach w języku kaszubskim.
15. Zaplanuj lekcję i określ, jaka metodyczna koncepcja wpisana jest w kolejność ćwiczeń i zadań (lub brak pewnych zadań, aktywności).
16. Przeanalizuj tekst, który chcesz wykorzystać podczas lekcji. Opisz, jaką wiedzę i umiejętnościami dysponują uczniowie przed pracą z tym tekstem. Na podstawie zebranych danych określ poziom trudności i adekwatności materiału nauczania, wskaż na możliwe problemy w trakcie lekcji, zaproponuj ćwiczenia i zadania, które będą odpowiednie w danym kontekście edukacyjnym.
17. Nauczyciel po przeczytaniu tekstu ćwiczy z uczniami wymowę i intonację; podczas rozmowy o tekście i wykonywania kolejnych zadań, uczniowie wymawiają błędnie słowa i zdania ćwiczone w poprzedniej fazie. Zaproponuj działania ukierunkowane na pojawiające się błędy w wymowie.
18. Praca z tekstem: rozumienie tekstu zaprezentowanego w formie nagrania audio. Wybierz tekst przeznaczony dla uczniów danej klasy. Przygotuj zadania, które wprowadzają uczniów w kontekst sytuacyjny tekstu. Uczniowie prezentują możliwe elementy sytuacji i uzewnętrzniają oczekiwania, przypuszczenia wobec tekstu.
19. Podaj przykłady, w jaki sposób na podstawie konkretnego tekstu w języku kaszubskim rozwijasz strategie uczniów w zakresie czytania ze zrozumieniem.
20. Przeanalizuj wybrane zadanie dotyczące dialogu. Jak wprowadzisz środki językowe potrzebne do realizacji tego zadania? Jak zaplanujesz poszczególne ćwiczenia, które zautomatyzują te środki językowe?